Stockholm 1950. En drömbild på Kalmar slott

Bokutgåva

Isaac Marcus' Boktr.-Aktiebolag, Stockholm 1897.

En i allo lysande utställning egde rum i Stockholm 1897.

Alla kände sig tillfredsstälda. Tillströmningen af resande från verldens alla land var större, än den lifligaste fantasi vågat hoppas. Alla utländingar voro försedda med resekreditiv till stora belopp, de flesta dragna på Stockholms enskilda bank, hvarföre, då penningar skulle på dem lyftas, derstädes uppstod, för öfriga kunder, en så besvärande trängsel, att man måste, på samma sätt som i riksbanken under uppbördsstämmorna, vidtaga särskilda anordningar för kundernas hastiga betjenande. Men äfven klingande mynt fördes hit i otrolig mängd. Fickorna voro fulla med finska, ryska, tyska, franska, engelska, spanska, italienska och amerikanska guld- och silfvermynt, för att icke tala om gamla bekanta från Danmark och Norge. Några sådana syntes dock icke till från Grekland och Turkiet. Der hade nämligen, på sätt man plägar säga i Vermland, kommit »beck i vällingen».

Några värdhusvärdars tillämnade försök, att höja prisen, hade helt och hållet qväfts i sin linda, tack vare gjorda tillkännagifvanden om oförändrade pris på Mosebacke, Djurgårdsbrunn, Nacka, Stallmästaregården, Piperska muren och andra i den vägen tongifvande. Försöket att höja hyrorna hade äfven helt och hållet misslyckats. Det sades att fastighetsegareföreningen vetat derom draga försorg; men detta lär icke ha varit förhållandet, utan det påstås att inqvarteringsbyrån, fruktande en stor brist på rum, hade, för att derför bereda bot, låtit anordna tre stora turisthotell, der en känd restauratris från Norrland förde spiran. Detta var ett streck i räkningen för de många Stockholmare, hvilka beredt sig på att mottaga främlingar, hvarföre de flyttat ut på sommarnöjen. De enda, som deremot icke flyttat dit, voro stadens många vaktmästare, hvilka hade fullt upp att göra; men missräknade sig dock något på drickespenningarne, hvarmed utländingen icke »vräker» sig på samma sätt som svenskarne. Stockholmarnes kända gästfrihet, alltid stor, gjorde sig än mera gällande. Man hedrade sina gäster, icke minst journalistkongressens ledamöter, på alla sätt, hvarför fester och lustbarheter af alla slag anstäldes. Allmänt prisades konungens lysande fest på Drottningholm. Men Stockholmspressens middag på Saltsjöbaden lät äfven tala om sig. Att beskrifva allt vore en omöjlighet. Utflykter gjordes öfverallt i Stockholms vackra omgifningar, hvartill motstycke saknas i hela Europa.

Allt andades således lif och glädje; men detta oaktadt fanns en och annan, som icke kände sig rätt tillfreds med att gator, kaffeer, restauranter, schweizerier och förlustelseställen voro till trängsel öfverfyllda af främlingar.

En af dem, van som han var, att på ett visst ställe dricka sitt aftonkaffe, röka cigarr och läsa tidningarne, kände sig särdeles besvärad af den der rådande trängseln, hvarföre han beslöt, efter mättad skådelystnad på utställningen, skudda stoftet af sina fötter, lemna den bullrande staden åt sitt öde och resa någonstädes, der man var mindre gapande och nyfiken; men någonting detta oaktadt kunde vara att beakta.

Men hvarthän skulle han då resa?

Vandrande, villrådig härom, af och an på hufvudstadens gator och kajer, kom han slutligen till Blasieholmen, der han fick ögonen på en ångbåt, som just ämnade sig till Kalmar.

Han fick en lycklig ingifvelse, och i glädjen deröfver utropade han, Kalmar! Kalmar! alldeles som grekerna

ropade Talatta! Talatta! då de, slutligen kommande efter många äfventyr från Persien, fingo se Svarta hafvet.

Vår Stockholmare, som gerna sysslar med gamla förhållanden, fann tanken på en resa till det minnesrika Kalmar vara särdeles tilltalande, synnerligast som han påminde sig att dagens namn var Margareta, i ordningen den 20:de i Juli månad och således jemnt 500 år sedan den s. k. Kalmarunionen stiftades, om hvilken Geijer säger att den var en handling, som såg ut som en tanke; men hvari han dock har misstagit sig, ty Rydberg har tydligen ådagalagt, att den aldrig har varit någon handling utan endast en tanke, som likväl har framkallat mycket ondt.

Alldenstund ångbåten skulle lemna Stockholm om några få timmar beredde sig vår Stockholmare derföre på att följa med till Kalmar; men deraf blef ingenting af åtminstone den gången; ty väl hemkommen, för att ordna sina saker, låg honom der till mötes ett bref från några på Grand Hotel boende landsortsbor, af hvilka han inbjöds att derstädes intaga en »enkel» middag, hvilket epitet dock understundom kan vara, enligt hvad sedermera visade sig, temligen tänjbart.

Vår man, som icke kände bjudarne annat än till namnet, infann sig emellertid på bestämd tid, blef med utmärkt uppmärksamhet mottagen och under middagen, som räckte fulla två timmar, flödade infall, skämt och champagne i strömmar, utan att vår man fick derunder veta, hvarföre han egentligen blifvit bjuden; men väl sedan kaffet och likörerna gjort sin rond.

Värden och hans gäster, de voro tillsammans nio, och således det högsta tillåtna antal i ett gladt lag, eller lika med musernas, hade naturligtvis kommit till Stockholm för att se på utställningen, men ville äfven veta något om åtskilligt gammalt, det man hade hört sägas att vår Stockholmare skulle känna till, hvarför till honom stäldes åtskilliga frågor i den vägen.

Så hade han bland annat hört talas om en stock som Sigtunaborna, 1187, kastat i Mälaren, för att, der denna flöte i land, bygga en ny stad, hvilket skedde i Stockholm, och att denna stock ännu skall finnas i behåll. Han önskade få veta rätta stället för den fordom på Skeppsholmen befintliga brunnen »Kajsa Rulta», och hvilket öde, som drabbat den för alla äldre Stockholmare bekante »tandpetaren» på Södermalm, och anledningen till namnet. Om det fordna »Katthafvets» särskilda egenskaper var han mycket nyfiken att få veta någonting; men äfven om hvilka hade varit de rätta herskarne i det fordna »Sillhofvet», och hvarest detta hade varit beläget. Han fann de gamla namnen »Tunnan» och »Sjuhelfvetes portar» på tvänne hus i staden vara något ovanliga, och hade äfven hört talas om krögarne »Hvita hästen», »Tennknappen», »Tre byttor», »Tre liljor» samt »Silfverasken» och »Lusasken» hvarom han naturligtvis äfven ville veta någonting. Han hade hört talas om »Telje tokar», men om anledningen till detta tokroliga namn, derom sväfvade han i en ljuf okunnighet.

Det enda han hade klart för sig var att den nuvarande öfverståthållaren var en ovanligt kraftfull man, men han ville äfven veta, hvarför en af hans företrädare kallats en »modig hare» och en annan åter, åtminstone i sin ungdom »långfredags Jakob». Lika oförklarligt för honom var det äfven, hvarför en känd man uppkallats efter den Jonathan, som i strid med Filisteerna stupade på Gilboa berg. Han hade hört talas om ett på 1830-talet på Klara kyrkogård uppträdande spöke, som höll på att skrämma ihjel både polisen och befolkningen, som detta oaktadt icke kunde underlåta att utanför de stängda kyrkogårdsportarna beskåda de fasansfulla synerna. Såsom varande en framstående landtbrukare, ville han äfven veta, hvad det i Stockholm förr uppträdande s. k. »revolutionsfåret» egentligen var för ett slags får.

Sedan flera dagar tagits i anspråk att resa ikring, taga reda på och förklara allt detta, hvilket skedde lika diplomatiskt, som då ett statsråd besvarar en interpellation i någon af Riksdagens två kammare, var vår man lycklig nog att med det ståtliga ångfartyget »Æolus», kunna följa med till Kalmar, dit man kommer med

dess af 1,000 indikerade hästkrafter drifna två propelrar, på 17 timmar.

Stockholms skärgård, med sina hundratals villor, prunkade då i högsommarens yppiga skrud. De otaliga fartyg, man mötte eller gick om, förrådde, äfven om man icke vetat det, närheten af en stor stad.

Det hela är storslaget och snart fick man sikte på Vaxholm, der djupet icke medgifver ett ångfartyg, sådant som Æolus, att gå fram, hvarför det tog vägen förbi Oskar-Fredriksborg, der den blågula flaggan, med hvilken det är rådligast att hålla sig väl, svajade. De hotande kanongapen voro tysta som Egyptens prester.

Lindalssundet var sig likt, och Kanholmsfjärden, der svenska segelsällskapet har sina kappseglingar, låg blank som en spegel. På Nämndöfjärden beskådades kumlet på »Franska stenarne» på hvilka »Södra Sverige» hade gjort ett mindre angenämt besök.

Saltkråkan, på Jungfrufjärden, låg och simmade på samma ställe som förut. Det pitoreska Dalarö och derutanför belägna skans passerades, och utkommen väl på Mysingen såg man de båda inloppen till Elfsnabben, der svenska flottan förut haft sin hufvudstation, hvilka ställen jemte många andra varit till namnet kända under mera än 600 år i en på latin skrifven seglingsbeskrifning långs hela svenska kusten på farleden mellan Utlängan och Stockholm, hvilken gick genom Baggensstäk, då kalladt Harstäket.

Landsorts 26 m. höga fyrtorn började nu synas. Det har under mer än 200 år visat den sjöfarande vägen och dess vänliga röda blinkar synas redan på 30,000 meters afstånd.

Med Æolus’ snabba fart hade man snart Landsort i styrbord om sig, och kom ut på Östersjöns vida yta, men var icke derför alldeles ensam.

Derstädes finnas nämligen, förutom de raska lotsarne, äfven mångtaliga fiskmåsar, hvilka, af brist på annan sysselsättning, gerna göra ångfartygen sällskap halfvägs till Ölands norra udde, då de afvakta andra söder ifrån kommande ångfartyg, dem de beledsaga åter till Landsort, hvaremot de öländska måsarne följa med ända till närheten af Kalmar.

Deras skrik är visserligen icke välljudande; men på den eljes något enformiga färden följer man dock, icke utan nöje, med uppmärksamhet deras snabba rörelser och den skarpa blick de ega, då de i propellerns hvita skum kunna upptäcka och gripa till dem utkastade brödbitar. Se der orsaken till deras sällskaplighet.

Alldenstund ångfartyget gått kl. 1 på dagen från Stockholm fick man fyren på Ölands norra udde vid midnattstid rätt i babord om sig. I den ljusa natten upptäcker man snart Jungfruns höga, afrundade, blånande hjessa, der man tror det spöka skärtorsdagsnatten, hvarför en känd författare derstädes firade, dock en sommarnatt, sitt bröllop och i hvars närhet Klaes Kristerson Horn, den 10 Augusti 1564, slog de förenade danska och lybska flottorna. Kommen något längre fram får man sigte på fyren på Dämmen, som är en i sundet belägen liten ö, och snart derefter de väldiga ruinerna af Borgholms slott.

Ett befästadt torn är derstädes kändt sedan mera än 600 år tillbaka och stället omnämnes ofta i vår historia. Den nya slottsbyggnaden, som påbörjades af den konstälskande Johan III och fortsattes dels, under N. Tessins ledning, af Karl X Gustaf, som understundom bodde der före sin tronbestigning, dels ock af Karl XI, genom E. Dalberg till 1694, hvarefter det småningom fick förfalla, till dess en vådeld 1806 fulländade förstörelsen.

Derifrån synes, likasom uppstigande ur sjön, Kalmars ännu icke fullbordade domkyrka, med sina fyra små torn. Byggd enligt Tessins ritning, saknar hon ännu den bekrönande kupolen.

Sedan Æolus kl. 5 på morgonen gått in i Kalmars något trånga hamn, skyndade vår Stockholmare genast med »Kalmarsund n:o 6» till Borgholm. Derifrån återkommande fram på eftermiddagen, ställdes stegen till

det minnesrika slottet, som fordom kallades »Sveriges nyckel», enär rätta infartsvägen till det gamla Sverige var der, innan Skåne, Halland och Blekinge hade dermed införlifvats.

Slottet räknar anor ända från 1100-talet; men det nu varande sedan 1536, då Gustaf I började den byggnad, som fortsattes af hans söner. Historien om den s. k. unionssalen är en barnsaga, diktad af någon, som icke känt slottets byggnadshistoria. Slottet led mycket under Kalmarkriget 1611–1612, framkalladt af de hetsiga konungarne Karl IX och Kristian IV om hvem, som hade rätt att kalla sig »lapparnes konung». Det återställdes dock snart och var ännu under Karl XI:s tid praktfullt. Efter Karl XII, som var sin fader mycket olik, började småningom förfallet, och förödelsen fulländades af Gustaf III, som, utan hänsyn till Sveriges gamla minnen, derstädes inrättade ett kronobränneri, för att derigenom kunna fylla sina ständigt stora penningebehof. Kändt är att detta misslyckades, då han, fastän för sent, fick ångra, att icke hafva följt biskop Serenii råd, »att icke sota ned sig på bränvinspannorna». Slottet är emellertid nu till det yttre fullständigt återställdt i sitt ursprungliga skick.

Erinrande sig de många märkliga tilldragelser, som, allt sedan Gustaf Wasas dagar, egt rum på Kalmar slott, vandrande genom de stora gemaken med dess fornminnessamlingar, och kännande sig trött, efter att ha varit uppe en hel natt, hvarom Tegnér så poetiskt skrifver, »det är ej natt, det är ej dag, det väger mellan båda», beslöt han att något hvila, hvarföre han i ett af de stora gemaken bredde ut sin ulster på golfvet och tog resväskan till hufvudkudde.

»Tung var luften och solen sken melankoliskt i rummet» heter det i Gluntarna, och alldenstund förhållandet var detsamma på Kalmar slott, dröjde det icke länge, förr än vår Stockholmare, lik Gluntarnes hjelte, insomnade och – drömde.

Sällsynt är det icke, att de, som sofva, drömma, och ovanligt är det icke, att de, som äro vakna, äfven göra detsamma.

Drömmen är den själsverksamhet, som eger rum under sömnen. Drömmarne utgöras än af svaga flyktiga bilder och föreställningar, hvilka, alldeles oordnade, än komma och gå utan något förnuftigt sammanhang med hvarandra, än åter äro mycket lifliga och mer eller mindre följdriktigt sammanbundna till taflor eller tankekedjor, hvarvid alla tänkbara öfvergångar äro möjliga.

En egendomlighet, som ofta utmärker drömmarne, är bristen på begränsning till tid och rum. Så finnas uppgifter om drömmar, hvilka omfattat en sammanhängande kedja af tilldragelser, tillräcklig att i en berättelse fylla en jemförelse lång tid, oaktadt det sofvande tillståndet varat endast några få minuter.

Drömmar hafva alltid varit föremål för en viss uppmärksamhet. Den nordiska mytologien omtalar drömqvinnor, hvilka antingen på ett lyckobringande eller olycksbådande sätt visade sig under sömnen. Egenskapen att drömma är lika gammal som mänskligheten. Drömtydare hafva funnits i alla tider. Äfven drömböcker, som söka förklara drömmarne, finnas.

Den dröm vår Stockholmare hade, då han låg och sof på Kalmar slott, var en, hvarken till tid eller rum begränsad sammanhängande kedja af tilldragelser. Han tyckte sig förflyttad fram i tiden till medlet af nästa århundrade, då han företog en resa från Kalmar till Stockholm och fick skåda, huru allting derstädes då var beskaffadt.

Han antecknade – efter uppvaknandet naturligtvis – de intryck, som derunder gjort sig gällande. Det märkligaste deraf, som händelsevis råkat falla i våra händer, är följande.

Kalmar slott var, genom dervarande fornminnesförenings verksamma bemödande, fullständigt återstäldt i sin ursprungliga prakt äfven invändigt. På de gamla vallarne och »postejerna» lågo några hundrade förrostade kanoner, dem man fiskat upp då Kalmar sund uppmuddrades. De stora gemaken vore fyllda med föremål från såväl forntid som nutid, och dertill utmärkt väl ordnade. Till och med velocipeder från deras barndom funnos.

Nedkommen väl till hamnen, genom väldiga vågbrytare utvidgad ända till Grimskär, låg der ett ofantligt stort fartyg med 5 däck och minst 10,000 hästkrafter, hvilka drefvo 20 propelrar, hälften på hvardera sidan, hvarigenom fartygets hastighet uppgick till 40 knop i timman. För tillfället var passagerareantalet icke ovanligt stort, endast omkring 3,000, hvilka voro på väg till Stockholm för att derstädes taga i betraktande en nyuppfunnen flygmaskin, med hvilken man på 10 minuter kunde till Vaxholm föra ett helt kompani af Svea lifgarde. Försvarsnihilisterna hade således ännu icke lyckats att med fredskapuner ersätta Sveriges krigsmakt. Många fåfänga försök, att komma derhän, hade visserligen gjorts i riksdagens andra kammare; men surret deraf lät ungefär, som då bromsar hållas instängda i ett med lock försedt tennstop.

Kalmar sund var för länge sedan upprensadt; men man hade sett sig föranlåten att öka bottenbredden till 100 m. på det de många fartyg, som derstädes gingo fram och åter, icke skulle törna mot hvarandra.

Fartyget drefs icke med ånga utan elektricitet, som erhölls från accumulatorer, hvilka, för såväl fram- som återresan, laddades i Stockholm.

Då fartyget gick förbi Borgholm, var det gamla slottet försedt ej endast med tak, utan hade derjemte äfven fått inredning. Kaptenen på fartyget upplyste beredvilligt, att detta var ett verk af socialisterna, hvilka derstädes hade inrättat en stor försörjningsanstalt för i knappa omständigheter stadda liktänkande, hvilka voro födda på menlösa barns dag, således den 28 December.

Östersjön var, såsom sådan, sig lik som för femtio år sedan. Der upptäcktes dock icke så få besynnerliga fartyg, hvilka gingo mera under än öfver vattnet, och, likasom de talrikt uppträdande tumlarne, understundom helt och hållet försvunno. De påminte till det yttre mycket om ishafvets hvalar, hvilka, ehuru de ständigt vistas i vattnet, detta oaktadt föda lefvande ungar. Man behöfver vara både zoolog och iktyolog, för att rätt kunna begripa den saken.

Efter en angenäm resa öfver Östersjön väntade vår Stockholmare – alltjemnt i drömmen förstås – att snart få sigte på Landsorts väl kända fyr, men, ehuru luften var klar, syntes, detta oaktadt, denna icke till, men i stället uppdagades vid horizonten ett vida högre fyrtorn, det kaptenen uppgaf ligga på Hufvudskär.

Undrande häröfver, och då Hufvudskär ligger långt i norr om Landsort, trode vår Stockholmare, som icke hört talas om denna nya fyr, att det långa fartyget – det var nämligen 200 m. långt – icke vågade sig in i den trånga farleden förbi Landsort och Dalarö, hvarföre det höll öppen sjö så länge, som möjligt och derföre var på väg till Sandhamn.

Deri misstog han sig emellertid ganska betydligt, ty fartyget hade nätt och jemnt hunnit förbi Hufvudskär, då det girade upp i nord-nordvest, gick förbi Norsten och Vindbåden, och styrde rakt in i Gillingeleden.

Denna hade ju, drömde vår Stockholmare, förr varit endast en militärväg; men denna dess egenskap måste dock hafva upphört, alldenstund den var utprickad och försedd med båkar, hvaröfver, då detta tillfälligtvis skedde för några femtio år sedan, hade förts ett förskräckligt oväsen i några tidningar.

Förmodande att något tillfälligt hinder i Sandhamnsleden tvungit fartyget att i stället följa den raka Gillingeleden och derifrån öfver Nämndöfjärden till Kanholmsfjärden, väntade vår man att Gillingeleden skulle lemnas vid Husarö. Men icke heller denna förmodan blef en verklighet, ty tagande denna ö i babord

om sig, gick fartyget i stället in på Ingaröfjärden.

Detta föreföll vår drömmande man högst anmärkningsvärdt; men icke viljande, genom till kaptenen ställda frågor, förråda sin okunnighet tog han för alldeles gifvet, att fartyget icke ämnade sig till Stockholm, utan endast till – Saltsjöbaden, der man således skulle här fått den mycket fruktande uthamnen i ordning.

Vår man fann sig, med en sådan vändning af saken, dock icke missbelåten. Han hade hört talas om Saltsjöbaden, såsom en af Nordens förnämsta badorter, med ett invånareantal lika stort med Kalmars på 1800-talets slut. Han väntade sig således ett stort nöje af att derstädes få tillbringa en och annan dag, derunder njutande af de utmärkta baden och de vackra omgifningarna.

En sådan förhoppning blef emellertid helt och hållet gäckad, alldenstund fartyget alldeles icke lade till derstädes, utan fortsatte sin väg med full maskin, derunder hälsande, på vanligt sjömannasätt, den tolfduks blågula flaggan, som svajade på Karlsbaderbergets höga torn, hvarifrån, då vestersol kastar sina förgyllande strålar öfver skärgårdens otaliga öar och vikar, man har den mest hänförande utsigt.

Fartyget var således verkligen på väg till Stockholm, då vår alltjemnt drömmande man icke kunde föreställa sig annat, än att man hade rensat upp Baggensstäket, hvarom talats allt sedan Karl XII:s dagar.

Fartyget gick emellertid alldeles icke till Baggensstäket, ty, hafvande nätt och jemnt passerat Saltsjöbaden, rusade det in i ett hål, som, med sina bergväggar mycket liknade Vesterlånggatan, ehuru det var något bredare än denna.

Fartyget hade nämligen gått in i kanalen öfver Moranedet, hvaröfver han med skäl högeligen förvånade sig, alldenstund han, i sin ungdom, hört talas om att förslag dertill visserligen förelegat, hvarigenom stora fördelar skulle tillskyndas hufvudstadens sjöfart; men äfven att de funnits, som trott att fördelarne deraf icke uppvägde kostnaderna, hvarigenom man lyckats omintetgöra det väckta förslaget.

Huru nu allt detta rätteligen hängde ihop, kunde, som ofta händer i drömmar, vår man icke få riktigt klart för sig, hvarföre han, som gerna önskade derom blifva underkunnig, icke längre kunde lägga band på sin nyfikenhet, utan frågade kaptenen, hvad han möjligen kunde känna till om saken.

Med en utmärkt beredvillighet berättade han då, som äfven påminde sig åtskilligt från ungdomen, följande fullt trovärdiga historia, som således icke är af samma skrot och korn, som vanliga skepparehistorier.

En man, den Sverige har att tacka för en på guld, i stället för silfver, grundad myntfot, föreslog, 1863, att spränga en kanal öfver nämnda ed i stället för att upprensa Baggenstäket.

Detta förslag företog därefter, i 22 års tid, eller till 1885, en lustvandring till alla möjliga myndigheter, till dess det slutligen hamnade hos en för längesedan försvunnen myndighet, som då kallades Stockholms byggnadskontor, då kostnaden derför beräknades till 3,370,000 kr.

Nämnda byggnadskontor, icke kändt för knussel, beräknade nämligen bottenbredden i den omkring 1,000 m. långa kanalen nära dubbelt större än den behöfliga, hvilket kan till en del förklara den stora kostnaden derföre.

Om detta skett, för att »slå ihjel» hela företaget, eller för att, som man plägar säga, visa sig »på styfva linan», derom visste kaptenen dock ingenting.

I Stockholm fanns då en man, som till följd af gammal vana, eller ovana, detta allt beroende af huru man ser saken, hade en synnerlig benägenhet för att gräfva bland de dödas ben, då han understundom hittade ett och annat, hvarpå han genast slog ned, och underlät icke heller att tala om hvad han funnit, ungefär som då en

arkeolog skrifver om en hittad stenyxa eller något dylikt.

Helt naturligt var det således att byggnadskontorets kanalförslag icke skulle undgå hans upp märksamhet och detta så mycket mera, som han sjelf haft några funderingar i den vägen.

Han fann då till sin icke ringa öfverraskning men äfven stora tillfredsställelse, att kanalen kunde byggas för en tredjedel af den kostnad, byggnadskontoret hade beräknat, det han icke heller underlät att göra bekant.

I alla tider har ärelystnaden, eller begäret att vinna berömmelse, drifvit menniskan att, med egna stora uppoffringar, företaga saker, dem man eljest icke kunnat förklara. Utan ärelystnad skulle verlden blifvit alltför prosaisk.

Då fanns i Stockholm en man, son till den, som väckt första tanken på att draga kanalen öfver Moraveden. Denne var både rik och ärelysten, hvarför han, för att hedra sin faders minne, erbjöd sig att med ett betydligt bidrag underlätta företagets genomförande, väl vetande, att en stor ära skulle tillskyndas den, som lyckades genomföra ett nära 200-årigt önskningsmål.

Men i Stockholm fanns äfven en annan icke mindre ärelysten man, som inseende företagets stora nytta för hufvudstaden, ville fästa sitt namn vid dess genomförande; men för att derutinnan lyckas, måste han gå diplomatiskt tillväga.

För detta ändamål, framhölls, då frågan förekom hos Stockholms stadsfullmäktige, att företaget icke skulle för hufvudstadens sjöfart medföra den aldra ringaste nytta, ja man ville till och med i förtäckta ordalag påskina, att förslagsställaren vore den enda, som deraf kunde påräkna någon fördel. Man förmodade antagligen att en uthamn vid Saltsjöbaden skulle då komma till stånd, samt att rörelsen på Saltsjöbanan skulle derigenom betydligt ökas, det de, som icke vågat vara med om saken, med god smak icke kunde smälta.

För att emellertid rigtigt skrämma stadsfullmäktige, tillgreps derjemte en liten krigslist, för hvilket ändamål framhölls att äfven om man skulle lyckas komma genom kanalen, så blefve detta en fullständig omöjlighet i den öfver Skurusund ledande bron.

Nu blef förskräckelsen allmän och förslaget förföll för tillfället. Dermed var emellertid endast en half seger vunnen; det återstod således att vinna äfven den andra hälften.

Det dröjde emellertid några år innan den förmente motståndaren till företaget, troende allt vara ej blott gömdt, utan äfven glömdt, helt oförmodadt tog sjelf upp saken såsom sin.

Nu förstummades alla betänkligheter. Saken gick igenom med pukor och trumpeter, som man plägar säga, och detta utan att något enskildt bidrag på sätt först erbjudits, dertill erhölls. För att minnet af den senare mannen emellertid skulle fortlefva till efterverlden, föranstaltade tacksamma medborgare åt honom sedermera en ärestod, som restes på det höga berget norr om kanalen.

Denna var ofantligt stor. I likhet med Karl XII:s bildstod sträckte han den venstra handen utåt, liksom pekande åt Gillingeleden, medan i den högra uppåt sträckta bars en elektrisk fackla, som belyste ej blott kanalen utan äfven Lännersta viken och Baggensfjärden bortom Fällström. Men det var icke nog dermed. På den af granit murade fotställningen, som var en kub med 10 meters sida, lästes i meterhöga bokstäfver den store medborgarens af glödlampor bildade namn, som syntes ända till Saltsjöbaden, på det hans dervarande vänner måtte kunna, äfven nattetid, förnimma, hvem som slutligen hade lyckats genomdrifva det stora företaget.

Medan kaptenen berättade allt detta, femtio år efter sedan det skett, hade fartyget kommit ur kanalen och

gått öfver större delen af den förtjusande Lännerstaviken, hvars vackra omgifningar till den grad hänryckte vår drömmande man, att han helt och hållet glömde Skurusund och dess bro, och detta så mycket mera, som fartyget gick, icke dit, utan in i ett nytt hål, visserligen icke med så höga stränder, som det vid Moranedet, men deremot så mycket längre.

Der funnos slussportar, hvilka för tillfället dock stodo öppna, då det derstädes sakta rinnande vattnet förrådde en källa, som gerna icke kunde vara någon annan än Mälaren.

Under en ständigt växande förvåning öfver allt detta, började vår man dock ana, att fartyget gått in i den för femtio år sedan mycket omtalade farleden genom Hammarbysjön, och skulle han just fråga kaptenen huru allt detta hängde rätt ihop, då fartyget, väl utkommet på Jerlasjön, nästan ögonblickligen stannade vid en knyck, hvarvid alla passagerarne tumlade om hvarandra.

En förskräcklig oreda uppstod nu ombord. Alla, troende att fartyget stött på grund och genast skulle gå till botten i den djupa sjön, skreko öfverljudt: vi drunkna! vi drunkna! medan kaptenen, stående på kommandobryggan och lugn, som en filbunke, smålog i sitt skägg åt landtkrabbornas förskräckelse.

Saken var nämligen icke så farlig, de hade inbillat sig, men kräfver dock en förklaring.

»Mäster» hade nämligen helt oväntadt signalerat: elektriciteten är slut om en minut.

Kaptenen på ett stort fartyg får icke vara rådlös, och han var det icke heller.

För honom blef det nämligen klart, att fartyget, derest det icke stoppade ögonblickligen, skulle med sin stora hastighet genast gå i land, hvilket kunde blifva obehagligt nog.

Ögonblicken voro således dyrbara, hvarför de måste begagnas på bästa sätt, och detta skedde äfven.

För detta ändamål tryckte kaptenen på en liten knapp, då den kraft, som fanns qvar, var tillräckligt stor att låta tvenne väldiga bogankare gå, då fartyget stannade nästan ögonblickligen.

Faran för att fartyget skulle gå i land var således förekommen; men det kunde icke derföre ligga kvar der det låg, det skulle ju gå till Stockholm och först der låg det stora elektricitetsverket; men lyckligtvis fanns ett mindre sådant strax i närheten.

Sedan Nacka qvarnar rifvits, hade dervarande fall, ökadt med fem meter genom Jerlasjöns sänkning, i stället användts att tillverka elektricitet för farledens belysning nattetid.

Alldenstund nätterna emellertid voro, denna tid på året, temligen ljusa, behöfdes då ingen belysning, hvarföre elektriciteten i stället samlades i förlag på små accumulatorer, hvilka, liknande literbuteljer, såldes »mot afhemtning på stället», hvarefter de återstäldes, för att åter laddas.

För kaptenen var det ett ögonblicks verk, att låta sätta i sjön de i däfverterna hängande låringsbåtarne, för att med dem låta hemta några tusen buteljer elektricitet, och alldenstund passagerarne voro mycket ifriga på att snart komma till Stockholm, hjelpte de, för tidens vinnande, att bringa de många buteljerna ombord.

För »mäster» mötte sedermera ingen svårighet att helt hastigt få allt ordnadt, hvarefter fartyget, sedan ankarne lättats och maskinen åter satts i gång, låg inom en qvarts timme förtöjdt vid Södermalms ståtliga kaj.

Vår man var således i Stockholm. Under det lilla äfventyret vid Nacka glömde han emellertid att fråga kaptenen, hvilka mäktiga krafter blifvit satta i rörelse för den stora farledens förverkligande. Han glömde det äfven sedermera, öfverväldigad, som han kände sig, af det myckna han fick se.

Af Hammarbysjöns, förr så stinkande, vatten syntes ingenting, utan i stället ett med stora fartyg fylldt svajrum, kringslutet af storartade kajer, och med en ständig omsättning af från Mälaren rinnande vatten.

Hela Södermalm var bebygd med industriella anläggningar af alla slag. Stockholms befolkning var minst en half million, och dess inkomster stodo i förhållande derefter. Ensamt kommunalskatten gaf årligen åtta millioner kronor, hvarigenom mycket nytt åstadkommits, hvilket icke alltid fallit en och annan af den pytagoreiska hekatombens ätteläggar i smaken. Stadens fordna skuld var för länge sedan betald.

I nästan hvarje gathörn fanns ett bankkontor. Alla menniskor hade godt om penningar, och på Stockholm kunde på goda skäl tillämpas hvad Blanche i lustspelet »Rika morbror» sjunger om Rio Janeiro.

Silfver ur bergen man kan taga gratis,
Guld växer der på åkern som potatis,
Der är hvar torpare rik som en Carnegie,
Der äter boskapen färsk spenat med ägg i;
Ja, Rio Janeiro är ett land som duger,
Och ta' mig tusan jag står för er och ljuger
På Rio, Rio, Rio, Rio, Rio Janeiro,
På Rio, Rio, Rio, Rio, Rio Janeiro.

Mera kan skäligen icke begäras, och att vår drömmande Stockholmare skulle deraf känna sig mycket tilltalad, kan både förklaras och försvaras.

Väl kommen i land märkte han genast huru elektriciteten sprakade snart sagdt öfverallt. Man hade nämligen ledt sådan från Dalelfvens stora fall vid Elfkarleö. Minst 20,000 hästkrafter hade erhållits, hvilka till väsentlig del hade ersatt de forna ångmaskinerna och således minskat den förr besvärliga stenkolsröken.

Vid en blick vesterut syntes vattenledningen ännu kvarstående på sin gamla plats. Den hade således icke flyttats till Blackeberg i närheten af Drottningholm. Man hade efter många utredningar af sakkunnige män funnit, hvad icke sakkunnige redan länge vetat, att ett i Årstaviken rinnande vatten måste vara vida bättre än det fordna derstädes stillastående.

En stadsfullmäktig, som några gånger varit på väg att drunkna i Årstaviken, hade deröfver fört ett fasligt väsen. Han ansågs visserligen vara, hvad man kallar ett »bråkskaft», men detta var dock endast förtal, ty mannens rätta skaplynne var fridsamt, ehuru han ville göra sig vigtig, hvadan icke utan skäl kunde på honom tillämpas hvad »Fumling» sjunger i operetten »Theblomman»:

Japan är mitt fosterland,
Mitt humör är mildt och fredligt,
Om jag morskar mig ibland,
Sker det alltid helt beskedligt.

Öfver kanalen vid Skanstull fanns en väldig bro, så hög, att fartyg kunde gå derunder. Den var anordnad för ej blott vanliga fordon, utan äfven fyra jernvägsspår, hvaraf två ledde från Elfsjö till en stor godsstation på Hammarbysjöns forna botten, medan två tillhörde Södertörns jernväg, som vetat leta sig fram i en tunnel till gamla jernvägen vid slussen.

I drömmen var det endast ett ögonblicks verk att flytta sig från Skanstull till Danviken, der den fordna qvarnrännan var ersatt af en kanal, som begagnades hvarannan gång af de söder ifrån kommande och dit afgående fartygen, på det att någon missämja eller afundsjuka icke skulle uppstå mellan Norrmalm och Södermalm. Förbi Danviken ledde naturligtvis jernvägsspår till Stadsgården.

Väl kommen till slussen fann vår man denna ännu vara ganska välbehållen, oaktadt man för femtio år sedan hade spått dess snara undergång. Der fanns emellertid endast ett par portar. Det andra hade man nämligen flyttat till jernvägsbrons öppning, hvarigenom, och med några andra åtgärder man kunde slussa 10 till 15 fartyg på en gång.

Hvad som emellertid icke så litet öfverraskade vår drömmande man, var, att Karl Johan tycktes, trött af att i blåsten ständigt sitta till häst, ha stigit af och låtit densamma springa sin väg.

Detta var emellertid endast en synvilla. Vid närmare efterseende fann han nämligen att Karl Johan hade ridit bort till en för honom mera värdig plats.

Han hade nämligen hört talas om, att man velat mota bort honom, för att icke vara i vägen för en tillämnad ny sluss, då han, som var en beslutsam man, ansåg det vara bättre att förekomma än förekommas, hvarför han en mörk natt helt enkelt red sin väg och tog plats midt för det nya riksdagshuset på Helgeandsholmen.

Denna tilldragelse ådrog sig naturligtvis en ofantlig uppmärksamhet. Stadens »patres conscripti» slogo sina kloka hufvuden ihop om hvad som borde göras, och deras sekreterare måste skrifva ett oändligt stort antal utlåtanden och memorial; hvarefter man i artiga och väl valda ordalag anmodade Karl Johan, med försäkran att någon sluss icke skulle byggas, att åter rida tillbaka till sin gamla plats. Karl Johan var emellertid obeveklig och förklarade bestämdt att han icke ville rida tillbaka till den blåsiga platsen, utan ansåg det vara vida lugnare der han satt.

Under förnyade öfverläggningar härom beslöto då stadens fäder, att låta udda vara jemnt; och då man därunder påminde sig att Claes Fleming, som var en ovanligt dugande man hade varit Stockholms första öfverståthållare, och såsom sådan byggt Stockholms första sluss, så beslöts vidare, till hedrande af hans minne, att der Karl Johan förut setat, resa en bildstod öfver Fleming.

Efter att i förbigående hafva kastat en granskande och godkännande blick på de nya beqväma uppfartsvägarne till Södermalm, skyndade vår man, efter att ha funnit den tillämnade vandalismen med »staden inom broarne» omintetgjord, längs Skeppsbron, hvarifrån han såg Skeppsholmen vara fullständigt bebyggd och fick höra att flottans station flyttats till Fiskartorpet.

En stor bro fanns mellan Skeppsbron och Skeppsholmen, hvarifrån vägen till Djurgården ledde i en under sjön byggd tunnel, på det fartyg skulle den vägen kunna gå upp till Logården, hvarföre Skeppsholmsbron hade rifvits och blifvit ersatt af en stor ångfärja. Af allt detta framgick tydligen att man i Stockholm följde med sin tid.

Väl kommen till Helgeandsholmen stannade han der en god stund, derunder beundrande den ädla stilen i det storslagna riksdagshuset, hvarom så oändligen mycket skrifvits och pratats af de arkitekter, som icke fått med saken någonting att göra. Huset tog sig utmärkt väl ut, och att Karl Johan hade der kommit på sin rätta plats, syntes uppenbart.

Det berättades att man, »till förekommande af vargars skadliga utrotande», såsom det en gång lärer ha skrifvits i en konungens befallningshafvandes kungörelse om vargskall, till grundens förstärkande hade nedslagit ett stort antal pålar. Men detta var antagligen endast ett påhitt af en skämtare, ty nog visste de män, som med saken hade befattning, att man icke behöfde påla i en hård grusbotten.

Stående på Norrbro, såg man alla spårvagnar och droskor drifna med elektricitet. Förutom velocipeder i två våningar, hvaraf den öfre var afsedd för barn och småhundar, syntes äfven ett icke ringa antal flygmaskiner, hvilka väl understundom stötte ihop med hvarandra, men hvaröfver dock icke fördes ett sådant oväsen, som då, i fordna dagar, några velocipeder råkade att köra ihop. Tidningarna hade för längesedan slutat upp med

att tala om sådana tilldragelser.

För flygmaskinerna funnos flera hufvudstationer. En sådan fanns på det nya riksbankshusets tak, hvilken såg ut ungefär på samma sätt, som de fordna telegraf- och telefongalgarna.

I den på gatorna rådande ovanligt starka trängseln lyckades vår man slutligen arbeta sig fram till trakten af Eriksberg, der den rika Timmermansorden hade bygt sitt stora palats för fattiga barns uppfostran, och strax der nedan låg en storartad jernvägsstation.

Just framkommen till Sturegatan, som var framdragen till .... vaknade vår man mellan kl. 3 och 4 på morgonen självfva sjusofvaredagen, som inträffar den 27 Juli.

Han väcktes af de glada tonerna i Fredmans epistel n:o 33, som skildrar fader Movitz öfverfart till Djurgården i sällskap med Ulla Vinblad, då Bellman sjunger.

....Stolta stad,
.... Jag nu glad;
Förglömmer ditt prål,
Ditt buller; larm och skrål,
Dina slott och torn,
Movitz blås i ditt horn,.....
Böljan slår .....
Båten går .....
Bland jakter och skutor spaniefararn står,
Segelstinn .....
Går snart in .....
I Cadix och Dublin .....

.... Hvad jag ser,
.... Ulla ler,
Solhatten i hand,
Med rosenröda band;
Bröstbukett, gröna blan
Nopkinskjol, falbolan .....

Skön och känd ....
Snörd och spänd ....
Hon hoppar ur båten med en kullrig länd,
Kära Du ....
Jag ref nu ....
Mitt förklä midt i tu .....

o. s. v.

Några glada kalmariter hade, för att värdigt fira Bellmansdagen, den 26 Juli slagit sig ned i Tallhagen med regementsmusik och en stor rustvagn, lastad med mat och dryck. Der festades väldeligen till in på småtimmarne, då man påminde sig att sjusofvaredagen hade, med det nya dygnet, inträdt.

Efter åtskillig öfverläggning beslöts då, enhälligt samt under hurrarop och glasens klang, att fira äfven den dagen, hvarföre, då beslut och handling följde hvarandra i spåren, intågade med musiken i spetsen genom staden till det gamla slottet, der de slogo sig ned på den mot sundet vettande vallen.

Det var då vår stockholmare vaknade.

Solen, som den dagen går upp i Kalmar kl. 4 på morgonen, hade då nätt och jemnt hunnit kasta sina lifgifvande strålar öfver Öland och dess många väderqvarnar, hvilkas i liflig rörelse varande vingar lifligt påminte om de glada dagar – numera blott ett minne – då man i Berns salong fick skåda de trikoklädda dansösernas djerfva luftsprång i ett haf af spetsar.

Vid en blick öfver sundet, med dess många seglare såg man Grimskärs minnesvärda stora och fredliga fyrtorn. Man såg långt i norr huru solen bröt sig fram genom de gapande fönsteröppningarne på Borgholms väldiga ruin och i sydost syntes qvarlefvorna af den misslyckade Beijershamn. I stadsparken sökte näktergalarne att öfverrösta musiken.

Allt detta i förening med det poetiska skimmer morgonsolen bredde ut öfver hela trakten och förgylde det gamla slottets torn, bidrog jemte musikens lifvande toner, som i den tidiga morgonstunden hade lockat ut många af stadens invånare, att än mera höja den glada sinnesstämningen. Hvad var väl då naturligare än att vår man, sedan han väl hunnit gnugga sömnen ur ögonen, stälde sina steg till det glada laget.

Med sin något oordnade klädsel, en följd af det mindre goda nattlägret, syntes han något likna den i sagan omnämnda Lumpacivagabundus, men blef detta oaktadt med öppna armar mottagen.

Snart var bekantskapen gjord, då han naturligtvis omtalade sin märkliga dröm, som ådrog sig en allmän uppmärksamhet och gaf anledning till flera mer eller mindre befogade interpellationer.

Småningom kännande sig något dufven af den tröttande drömmen och den myckna välfägnaden, förklarade han, fram på förmiddagen, sin afsigt vara att genast resa till Stockholm med en just då söderifrån kommande ångbåt.

Detta var emellertid lättare sagdt än gjordt. Kalmariterna, som voro riktigt uppe i gasken, förklarade nämligen enhälligt, att detta icke läte sig göra, ty först skulle frukost intagas.

Alldenstund vår Stockholmare icke hade, sedan gårdagen, fått till lifs annat än flytande varor, kunde han med skäl icke göra några allvarliga invändningar, emot ett så klokt förslag. För att emellertid göra sig till och visa sig icke vara oartig talade han derföre om sin klädsel, sin ställning såsom objuden gäst, om behofvet att snart komma till Stockholm, m. m., men ingenting hjelpte, han måste följa med, då fråga uppstod, hvarthän man skulle taga vägen.

En skämtare föreslog då »Röda stugan» vid Ölandshamnen, men detta förslag förkastades enhälligt, sedan upplyst blifvit att denna endast var en vanlig krog, ett tillhåll för bråkiga Öländingar.

Centralhotellet kunde icke komma i fråga, alldenstund man derstädes icke kunde få hvarken vått eller torrt. Vidare talades om Witts hotel, men slutligen bestämde man sig för den till Teaterkällaren hörande gamla stadsvallen, som, med sin gamla inkörsport till staden, kallad Högvakten, väl onekligen var det bästa under de lummiga träden, medan den åtföljande regementsmusiken tog plats i dervarande musikläktare.

Under den särdeles glada sinnesstämning, som vid frukosten gjorde sig gällande, och hvari deltagarnes antal alltjemnt ökades, föreslogos och druckos skålar för allt möjligt, både gammalt och nytt, då utställningen i Stockholm icke heller glömdes.

Vår Stockholmare ansåg skyldigheten kräfva att svara på och tacka för den senare, hvarunder han rörde ihop både likt och olikt.

Han började visserligen icke med jordens skapelse, men sökte dock göra troligt att det af Adam från Bremen med flera omnämnda Birka, det några arkeologer vilja förlägga till Björkön i Mälaren, alldrig legat der utan strax utanför Kalmar. Vidare talade han om den rådman Qvast, som varit en oskyldig orsak till

Kalmarvisan:

Uti Kalmar stad
Der finnes ingen qvast
Uti Kalmar stad
Der finnes ingen qvast
Förr än Lördagen.
m. m. m. m.

Det låg nära till hands att äfven tala om Ölands kroppkakor samt om den tillämnade jernvägen derstädes, på det Ottenbyremonterna skulle kunna flytta på sommarnöje i Böda kronopark. Åtskilligt talades äfven om Öländingarne, de såväl två- som fyrbenta, hvilka äro kända för att vara något istadiga utaf sig. Slutligen kunde han icke underlåta att prisa det lyckliga påhittet, att i en följd fira två så stora dagar, som Bellmansdagen och Sjusofvaredagen, hvarigenom det lyckats att, som man pläga säga »slå två flugor i en smäll».

Festen tog, sedan alla pratat sig trötta, ändtligen slut, då vår man fick tillstånd att med ett annat, nu afgående ångfartyg följa med till Stockholm.

Derpå tågade man till hamnen med musiken, som alltjemnt spelade, i flera omgångar den lifgifvande Kalmarvisan, af hvilken man fick höra flera ganska lustiga varianter.

För vår man, väl kommen om bord, hurrades det väldeligen, och alltmänt uttalades den förhoppningen att en sådan Stockholmare skulle än en gång komma för att drömma på Kalmar slott. De förklarade äfven enhälligt att sådana påhitt af galenskaper, som under festen gått af stapeln, hade de förut icke hört.

Fatyget lade ut under musikens toner.

Sätt maskinen i gång,
Herr kapten, sätt maskinen i gång!
Herr kapten, sätt maskinen i gång!
Hälsning vi sända från tonernas verld.
Vänner på stranden
Som vifta med handen
Farväl, Farväl, på den gungande färd,
Farväl, Farväl, på den gungande färd.

Det öfriga hördes icke, ty fartyget hade då hunnit utanför hamninloppet, men på kajen viftades ännu en stund.

Vår Stockholmare gick genast ned i sin hytt, lade sig ordentligt, somnade genast, drömde icke och vaknade först i Stockholm.

Der var, till det yttre, allting sig likt; men dess invånare tycktes vara likasom litet smått förryckta. Utställningen och de många resandena hade nämligen alldeles bragt dem ur jemnvigten. Man gick, man sprang, man åkte för att hinna med allt. Öfverallt festades. Alla, utom de, som missräknat sig på uthyrning af rum, prisade utställningen, för hvilken hurrades vid alla glada lag.

Kalospinterokromatokrene.